

ЗНАЧУЩІСТЬ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАСЛІДКИ НЕХТУВАННЯ ВКАЗаним АНАЛІЗОМ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ САНАТОРІЙ «ЯЛТИНСЬКИЙ»

В статті наголошено на значущості аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки та представлені результати проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності Державного підприємства Міністерства оборони України «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» за період з 2009 по 2011 р. В статті також наведені наслідки нехтування проведенням аналізу фінансово-господарської діяльності Державного підприємства Міністерства оборони України «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» за період з 2004 по 2009 р.

Ключові слова: аналіз, фінансово-господарська діяльність, державне підприємство, ефективність фінансово-господарської діяльності, фінансова звітність, коефіцієнт, ефективність діяльності.

S.A. CHERNETSKA

Sevastopol branch of the Saratov state socio-economic university, Sevastopol, Ukraine

MEANINGFULNESS OF ANALYSIS OF EFFICIENCY OF FINANCIALLY-ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISE AND CONSEQUENCES OF NEGLECT OF THE INDICATED ANALYSIS ON THE EXAMPLE OF THE STATE ENTERPRISE OF DEPARTMENT OF DEFENCE OF UKRAINE THE "CENTRAL MILITARY SANATORIUM "YALTA"."

Abstract. In the article it is marked meaningfulness of analysis of financially-economic activity of enterprises state to the sector of economy and the presented results of the conducted analysis of financially-economic activity of the State enterprise of Department of defence of Ukraine the "Central military sanatorium is "Yalta" for period from 2009 to 2011. In the article the also brought consequences over of neglect of realization of analysis of financially-economic activity of the State enterprise of Department of defence of Ukraine the "Central military sanatorium is "Yalta" for period from 2004 to 2009.

Keywords: Analysis, financially-economic activity, state enterprise, efficiency of financially-economic activity, financial reporting, coefficient, efficiency of activity.

Вступ

Починаючи з так званих «шалених 90-х» і до теперішнього часу багато невмілих керівників свідомо, або несвідомо довели до банкрутства сотні державних підприємств. Згодом ці підприємства були викуплені у держави за мізерні гроші. Таким чином, з-під державного контролю були виведені колись дуже прибуткові підприємства. Саме вчасно проведений якісний аналіз фінансово-господарської діяльності, в поєднанні з жорсткими методами боротьби з «нечистими на руку» посадовцями, міг не допустити розбазарювання державних активів в 90-х та на початку 2000-х років.

В Міністерстві оборони України державні підприємства представлені насамперед санаторіями. Вони були створені на базі оздоровчих закладів, які на початок ери незалежності України знаходились у відомчому підпорядкуванні Міністерству оборони і мали статус військових частин. Ці установи в кінці 90-х та на початку 2000-х років отримали статус державних підприємств Міністерства оборони України. Одразу ж після створення, деякі з них стали банкрутами і були продані, знову ж таки за безцінь, комерційним структурам. Після того як в цих оздоровчих закладах декілька разів змінилися власники, вказані санаторії знову почали приносити прибутки, причому не маленькі. Однак, зиск від цих прибутків для держави значно зменшився. Як ми бачимо, загальнодержавними тенденціями з намагання «увірвати» якомога кращого «шматка державного пирога» не гребували і посадовці Міністерства оборони України. Різними схемами було виведено та відчужено майно та фонди підприємств, як наслідок – сотні мільйонів гривень збитку державі.

Аналіз фінансово-господарської діяльності має фундаментальне значення для забезпечення сталого функціонування та розвитку будь-якого підприємства. Зазначений аналіз дає змогу як власнику, якщо підприємство приватне, так і органу управління майном, якщо підприємство державне, вчасно реагувати на несприятливі внутрішні та зовнішні фактори, які заважають нормальному функціонуванню підприємства. Одним з найважливіших напрямків аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства є аналіз ефективності використання активів. Активи – це ресурси, використання яких має в майбутньому призвести до отримання прибутку, а отже, ефективність використання активів підприємства є, так званим «лакмусовим папірцем» досягнення підприємством основної своєї мети – отримання прибутку.

Питання значущості аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств санаторно-курортного напрямку діяльності досить широко висвітлені в працях як вітчизняних, так і закордонних вчених, однак санаторії, які знаходяться в сфері управління Міністерства оборони України були досліджені недостатньо.

В статті наголошено на значущості аналізу фінансово-господарської діяльності для підприємств державного сектору економіки та представлені наслідки нехтування проведення аналізу діяльності Державного підприємства Міністерства оборони України «Центральний військовий санаторій «Ялтинський».

Експериментальна частина

Аналіз фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства, і державні підприємства не є виключенням, проводиться, насамперед, з метою визначення проблемних ділянок у функціонуванні підприємства, а також розробки заходів і винайдення резервів для підвищення ефективності діяльності та подальшого економічного розвитку підприємств. Результати аналізу фінансово-господарської діяльності фактично є показником ефективності діяльності підприємства. Переоцінити значущість аналізу фінансово-господарської діяльності дуже важко, оскільки саме вказаний аналіз допомагає керівництву визначити та вчасно зреагувати на негативні зміни як у внутрішньому, так і у зовнішньому оточенні підприємства, а також загострює увагу менеджера на позитивних тенденціях діяльності підприємства. Всебічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, розроблений з метою винайдення резервів його економічного розвитку та прийняття виважених управлінських рішень проводиться на основі використання системи показників ефективності. Основними такими показниками для державних підприємств є: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність сукупного капіталу, рентабельність діяльності, знос основних засобів, оборотність активів, фінансова стійкість підприємства, покриття зобов'язань, загальна ліквідність, абсолютна ліквідність, концентрація залученого капіталу та прибутковість інвестицій.

Основним показником, який характеризує ефективне використання активів підприємства, є коефіцієнт доходності активів. Цей коефіцієнт показує частку сукупного доходу в одній гривні вартості активів. І хоча для Підприємства в 2012 році цей показник залишається досить низьким, а саме 0,24, збільшення його в динаміці є позитивною тенденцією, де частка сукупного доходу підприємства в одній гривні вартості активів збільшилась на протязі 2012 року втричі.

Про покращення ефективності використання активів підприємства свідчить і зменшення порівняно з 2011 роком чистого збитку з 582,0 тис. грн до 52 тис. грн.

Також важливим показником ефективності управління державним підприємством є виконання фінансових планів, які затверджуються органом управління майном. Правильна розстановка пріоритетів та реальність планів – позитивно характеризує керівника підприємства. Однак, в житті не завжди виходить так, як би того хотілося.

Відсутність жорсткого державного впливу на тих керівників державних підприємств, які неефективно управляють державним майном призводить до збитковості діяльності підприємств. Нехтування значущості аналізу фінансово-господарської діяльності, а також не зважання на його результати призводить до безповоротної втрати державного майна і мільйонних збитків державі. Прикладом неефективного менеджменту та наслідків не проведення аналізу фінансово-господарської діяльності в Міністерстві оборони України є «Центральний військовий санаторій «Ялтинський».

Слід зазначити, що державне підприємство Міністерства оборони України «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» (далі – Санаторій, Підприємство) було створено в 2004 році для здійснення лікування та оздоровлення військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України, інших громадян України та інших держав, із застосуванням переважно природних лікувальних факторів у комплексі з фізіотерапією, лікувальною фізкультурою, дієтичним харчуванням та іншими методами з метою діяльності отримання прибутку. Однак, вже з 2009 року діяльність Санаторію за напрямом медичної практики не здійснювалась з причини відчуження лікувального корпусу та скорочення медичного персоналу. На даний час, Підприємство називається санаторієм номінально, фактично – це пансіонат. Збитки Санаторія в 2007 році склали 1845,4 тис. грн, в 2008 році 3234 тис. грн, в 2009 році – 4772 тис. грн, в 2010 році – 1285 тис. грн, в 2011 році – 582 тис. грн, за перший квартал 2012 року – 281 тис. грн.

Аналіз структури та змін у вартості активів Підприємства показав абсолютне та відносне зростання (коефіцієнт зростання) кожного виду активів. Так, коефіцієнт зростання вартості активів (Кв.а.) в 2009 році дорівнює 0,8, в 2010 році вказаний коефіцієнт дорівнює 0,95, в 2011 році дорівнює 0,93. Як ми бачимо в жодному з трьох років коефіцієнт не був більшим одиниці, що свідчить про скорочення підприємством у звітних періодах господарської діяльності а також зменшенням вартості активів, що було зумовлено відчуженням державного майна.

Оцінка зміни у структурі та обсягах власних фінансових ресурсів Санаторію показала, що з причини постійної збитковості фонди спеціального призначення не формувались, чистий прибуток відсутній. Коефіцієнт зростання власного капіталу із року в рік менш 1, що свідчить про поступове скорочення обсягів власних джерел фінансування діяльності підприємства.

Аналізом структури та динаміки зобов'язань Підприємства встановлені негативні тенденції щодо зростання заборгованості. Перевищення коефіцієнта зростання кредиторської заборгованості у порівнянні з коефіцієнтом зростання активів підприємства (Кз. > Кв.а.) свідчить про погіршення платоспроможності Санаторію.

Аналіз ефективності різних видів діяльності показав, що в 2009, 2010 та 2011 роках Підприємство має збиток від операційної діяльності з причини реалізації послуг по ціні нижче собівартості та, як наслідок, перевищення розміру валових витрат над валовим доходом.

Аналіз фінансово-господарської діяльності Санаторію також показав наступне:

- Коефіцієнт рентабельності активів останні три роки має значення нижче нуля, що свідчить про неефективність використання активів, відсутність економічного зростання та розвитку підприємства.
- Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу, який характеризує прибуток від основної виробничої діяльності, також за останні три роки має значення нижче нуля, як наслідок, рентабельність

сукупного капіталу підприємства останні роки нижче встановленої для цієї галузі.

- Коефіцієнт рентабельності власного капіталу за 2009–2011 роки нижче нуля, нормативне значення від 0,13 до 0,24. Низькі показники коефіцієнту показують частку нерозподіленого збитку, яка впливає на власний капітал та вказує на збиткову діяльність підприємства та його інвестиційну непривабливість. Цей коефіцієнт характеризує неефективність діяльності підприємства.

- Коефіцієнт рентабельності діяльності останні три роки нижче норми, нижче нуля, що показує відсутність можливостей підприємства розширення виробництва при збереженні тенденції збитковості.

- Коефіцієнт оборотності активів за 2009–2011 роки має також низьке значення, коливається на рівні 0,6-0,8 та не дає змогу характеризувати ефективність використання підприємством наявних ресурсів з причини їх недостатності.

- Коефіцієнт фінансової стійкості, який характеризує співвідношення власних та позикових коштів в 2009 році дорівнює 13,43, в 2010 році 19,33, а в 2011 році 16,94. Цей показник показує, що на підприємстві власні кошти перевищують залучені і Підприємство має високий рівень фінансової незалежності, однак це також свідчить і про інвестиційну не привабливість Підприємства.

- Коефіцієнт покриття (Кп) визначає співвідношення всіх поточних активів до поточних зобов'язань і характеризує достатність оборотних засобів підприємства для погашення своїх боргів протягом року. Значення Кп за останні три роки коливалось від 0,27 до 0,39 при нормі у межах від 1 до 1,5, що свідчить про те, що підприємство має дуже низьку ліквідність, що може призвести, при збереженні негативної динаміки, до банкрутства Підприємства.

- Коефіцієнт загальної ліквідності (Кз.л.) відображає, скільки одиниць оборотних засобів припадає на одиницю довгострокових та поточних зобов'язань та коливається останні три роки в межах від 0,27 до 0,29. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Каб.л.) характеризує можливість підприємства ліквідувати поточну заборгованість грошима, які є у нього в розпорядженні. Коефіцієнт визначає, яку частину поточної заборгованості підприємство здатне погасити негайно. Значення коефіцієнта коливається від 0,01 до 0,02, що значно нижче нормативних меж (від 0,2 до 0,35), що свідчить про недостатність у підприємства грошей, та наявність труднощів в погашенні поточних заборгованостей.

- Коефіцієнт заборгованості в 2009–2011 роках коливається від 0,05 до 0,07, що нижче норми (0,5-0,7) та відображає залежність підприємства від залучених коштів;

- Коефіцієнт концентрації залученого капіталу останні три роки коливається від 0,05 до 0,07 в межах норми (нижче 1) та показує про незначність частки залученого капіталу у валюті балансу.

Аналіз виконання фінансових планів проведений шляхом визначення та оцінки відхилень фактичних показників фінансово-господарської діяльності від планових показав, що фінансовий план за доходами за 2009 рік виконаний лише на 27%, за 2010 на 18%, за 2011 на 95%. Факторами, що вплинули на недовиконання планових показників, є систематичне невиконання плану за доходами та завищення планових показників, які не ґрунтувались на фактичних даних попередніх років, при цьому в 2011 році заплановані доходи були достатньо відповідні фактичним надходженням.

Аналіз також показав, що в період з 2004 по 2009 р. керівництвом підприємства було відчужено основні фонди Санаторію на загальну суму 49942982,80 грн. Вказані фонди перейшли з державної власності в інші форми власності чим державі був нанесений збиток на загальну суму 49942982,80 грн.

Аналіз фінансово-господарської діяльності Державного підприємства Міністерства оборони України «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» показав дуже низький рівень ефективності управління Підприємством і необхідність корегування його діяльності.

Висновки

Отримані в результаті аналізу фінансово-господарської діяльності Державного підприємства Міністерства оборони України «Центральний військовий санаторій «Ялтинський» відхилення значень коефіцієнтів від оптимальних є дуже значними, а тому і мають значний вплив на ефективність діяльності. Відчуження державного майна, а саме основних фондів Підприємства, на загальну суму 49942982,80 грн та припинення діяльності Санаторію за напрямом медичної практики та постійна збитковість діяльності наблизили Підприємство до банкрутства. Такий стан справ став можливим лише через нехтуванням органом управління майном проведенням періодичного аналізу фінансово-господарської діяльності Підприємства. Якщо б аналіз був проведений ще в 2004 році, при створенні державного підприємства, то можливо було б уникнути відчуження з державного відання майна та завдання державі збитку на мільйони гривень.

Література

1. Федоров І.О. Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств санаторно-курортного комплексу / І.О. Федоров. – Суми, 2002.
2. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170.

References

1. I.O. Fedorov. Estimation of efficiency of financially-economic activity enterprises of sanatorium-resort complex : Sumy - 2002p.;
2. Methodology of analysis of financially-economic activity of enterprises state to the sector of economy, ratified by Order of Ministry of finance of Ukraine from 14.02.2006 №170.